

РЕШЕНИЕ

№ 257

гр. София, 06.03.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 7-МИ ГРАЖДАНСКИ, в публично заседание на тринадесети февруари през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Камелия Първанова

Членове: Георги Иванов
Димитър Мирчев

при участието на секретаря Павлина Ив. Христова
като разгледа докладваното от Димитър Мирчев Въззивно гражданско дело
№ 20221000502434 по описа за 2022 година

Производството е по чл. 258 и следващите от ГПК.

С решение № 262101 от 24.06.2022 г. по гр. д. № 12496/2018 г. по описа на Софийски градски съд, I-25 състав, е осъдена Прокуратурата на Република България (ПРБ) да заплати на В. Р. М., ЕГН: *****, адрес: гр. ***, ж.к. „****“ бл. ***, ап. **, на основание чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ сумата от 50 000 лв. (петдесет хиляди лева) - обезщетение за претърпени неимуществени вреди вследствие на повдигнатото на В. М. обвинение в извършване на престъпление, във връзка с което е образувано НОХД № 285/04 г. по описа на СГС, 4 състав, заедно със законната лихва върху тази сума от 08.01.2018 г. до окончателното ѝ изплащане. Исковата претенция е отхвърлена като неоснователна в останалата част - за неимуществени вреди до пълния предявен размер от 150 000 лева.

Решението е обжалвано и от двете страни в производството.

ПРБ настоява в жалбата си, че решението било неправилно. Навеждат се доводи за неспазване разпоредбата на чл. 52 ЗЗД, т.е. че присъденото обезщетение за неимуществени вреди е прекомерно високо и не отговаря на компенсаторния му характер, а следва да се отхвърли изцяло. Сочат се доводи за липса на доказателства, от които да се установят действително претърпени вреди вследствие на повдигнатото обвинение. Поддържа се, че ПРБ не може да носи отговорност за начина, по който наказателното производство е било медийно отразявано, като липсват данни прокуратурата неправомерно да е предоставяла информация за наказателното производство. Моли се въззивната инстанция да отмени

изцяло обжалваното решение, а евентуално да се намали обезщетението за неимуществени вреди.

Във въззивната жалба на В. Р. М. също се навеждат оплаквания по приложението на чл. 52 ЗЗД. Излага се, че същото е твърде занижено и не отговаря на критериите за справедливост. Поддържа се, че съдът при постановяване на решението не е взел предвид продължителния период от време на назакателното производство, както и наложените мерки за неотклонение. Сочи се, че при прилагане на критерия за справедливост на обезщетението за неимуществени вреди не е отчетена възрастта на ищеца към момента на привличането му като обвиняем (49 години), както и че оправдателната присъда е влязла в законна сила, когато същият е бил на пенсионна възраст (71 години). Моли се въззивната инстанция да отмени обжалваното решение в отхвърлителната му част и и да постанови ново, с което исковете да бъдат уважени в пълния предявен размер. Претендират се разноски.

Страните не са подавали писмени отговори по чл. 263 ГПК на въззивните си жалби.

Пред настоящата инстанция нови доказателства не са искани и не са събирани.

Воззивните жалби са подадени в срока по чл. 259, ал. 1 ГПК, отговарят на изискванията по чл. 260 и 261 ГПК и са допустими.

Във връзка с преценката за тяхната основателност САС установи, че фактите и обстоятелствата по делото са установени правилно от първоинстанционния съд, а именно:

Първоинстанционният съд е бил сезиран от В. Р. М. с иск с правно основание чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ за осъждане на ПРОКУРАТУРАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ за заплащане на сумата от 150 000 лева обезщетение за претърпени неимуществени вреди от неоснователно повдигнатото му обвинение за безстопанственост в особено големи размери, представляваща особено тежък случай (престъпление по чл. 219, ал. 4 вр. ал. 1 и ал. 2 от НК), ведно със законната лихва върху тази сума от 08.01.2018 г. до окончателното плащане.

Видно от представените по делото писмени доказателства процесното наказателно производство е образувано на 15.11.1996 г. във връзка с данни за извършване на престъпление по чл. 282, ал. 1, вр чл. 26, ал. 1 НК (престъпление по служба). На 02.04.1997 г. като обвиняем в производството е привлечен В. М. за това, че в периода м. април - м. май 1995 г. в качеството си на началник управление „Международни операции“ и „Валутни пазари и ликвидност“ към „Централна кооперативна банка“ АД („ЦКБ“ АД) - гр. София не е положил достатъчно грижи за повереното му имущество и не е упражнил достатъчен контрол върху лицата, на които е възложено управлението, разпореждането или отчитане на обществено имущество, от което са последвали щети за „ЦКБ“ АД в размер на 6 000 000 щатски долара, като щетата е в особено големи размери и представлява особено тежък случай - престъпление по чл. 219, ал. 4 вр. ал. 1 и ал. 2 вр. чл. 26, ал. 1 НК (безстопанственост). Впоследствие с постановление от 02.02.2004 г. обвинението срещу ищеца е изменено, като той е обвинен за това, че в качеството си на началник управление „Валутни пазари и ликвидност“ е присвоил сума, равняваща се на 6 000 000 щатски долара, като за улесняване на присвояването е извършил престъпление по служба - чл. 203, ал. 1 вр.

чл. 202, ал. 1, т. 1 вр. чл. 201 вр. чл. 282, ал. 3 вр. ал. 2 вр. ал. 1 вр. чл. 20, ал. 2 вр. чл. 26, ал. 1 НК (длъжностно присвояване). На обвиняемия е взета мярка за неотклонение парична гаранция в размер на 250 000 лева (неденоминирани). На 26.05.1997 г. му е наложена и забрана за напускане пределите на страната, като е иззет задграничният му паспорт. През 2004 г. в Софийски градски съд е внесено обвинение срещу ищеца за посоченото по-горе престъпление. С протоколно определение на Софийски градски съд от 10.11.2008 г. е отменена забраната за напускане пределите на страната. С присъда от 05.02.2013 г. Софийски градски съд признава подсъдимия за невиновен по повдигнатото обвинение. Присъдата е влязла в законна сила на 08.01.2018 г., когато е постановено окончателното решение на Върховния касационен съд.

От представените по делото доказателства е установено, че на 13.07.2018 г. между В. М. и министъра на правосъдието е сключено споразумение по чл. 60з ЗСВ, въз основа на което на ищеца е изплатена сумата от 10 000 лв., представляваща обезщетение за всички вреди във връзка с нарушение на правото за разглеждане и решаване на образуваното срещу него наказателно производство в разумен срок.

Споразумението е със задължително действие в отношенията между неоснователно обвинения и държавата. Производството за определяне на отговорността на държавата за нарушение на правото по чл. 6, § 1 КЗПЧОС е единно и е без значение кой държавен орган я представлява в различните фази, предвидени във вътрешното ни право - в административната от министъра на правосъдието и в съдебната по иск с правно основание чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ от прокуратурата. Съдържанието на констативния протокол, въз основа на който е предложен размер на обезщетение по ЗСВ, не е оспорено.

В рамките на наказателното производство на В. М. е взета мярка за неотклонение „парична гаранция“ в периода от 02.04.1997 г. до 05.02.2013 г., когато е заменена с подписка, както и „забрана за напускане пределите на страната“ за период от повече от 11 години — от 26.05.1997 г. до 10.11.2008 г. Според извършената в хода на процедурата по ЗСВ проверка, резултатите от която са отразени в приложения по делото констативен протокол, е установено, че по време на извънсъдебната фаза на производството (продължила около шест години) с участие на В. М. са извършени двадесет и едно процесуални действия — осем пъти е привлечан като обвиняем, разпитван е единадесет пъти, с неговото участие са извършени три очни ставки. Във връзка с повдигнатото обвинение срещу него е внасян три пъти обвинителен акт в съда. В съдебната фаза (продължила около четиринадесет години) са насрочени около шестдесет съдебни заседания.

Представено е експертно решение № 2339/12.11.2007 г. на ТЕЛК, с което В. М. е преосвидетелстван с оценка на работоспособността 72 % инвалидност към датата на експертното решение за срок от три година с водеща диагноза „коксартроза“ (артроза на тазобедрената става). Представена е и епикриза, издадена от Клиника по вътрешни болести – Отделение по гастроентерология, от която е видно, че М. е постъпил на 21.06.2017 г. и е изписан на 24.06.2017 г. по повод на непостоянна тъпа болка в горната част на корема.

Вписано е заключение „дифузен паренхимен процес на черен дроб по типа на чернодробната стеатоза“.

В първоинстанционното производство са ангажирани и гласни доказателства чрез разпит на свидетел, които въззивният съд кредитира като последователни и непротиворечиви с останалия доказателствен материал по делото. От показанията на свидетеля Д. Д. се установява, че същият познава В. М. от 35 години, като са поддържали професионални контакти, доколкото ищецът е бил утвърден специалист в банковата сфера. Свидетелства, че след образуване на наказателното производство срещу М. е започнало разпространение на слухове в „банковите среди“ за това, че последният е замесен по делото „с М. Ч.“.

Поддържа, че вследствие на наказателното дело ищецът е загубил работата си през 1997 г., което му се е отразило психически, защото свидетелят го познавал като принципен човек. Поради неоснователното обвинение срещу него ищецът не можел да си намери работа в банковите среди, а свидетелят Д. е съдействал безуспешно за намирането на подходяща работа. Излага, че продължителността на наказателното производство е дала отражение върху живота на М., като авторитетът му сред длъжностни лица на високи позиции е бил загубен и е настъпило отдръпване на хората в професионален план.

Пред въззивната инстанция няма спор между страните по делото по основателността на исквете по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ. Спорен е въпросът за това дали правилно е приложен чл. 52 ЗЗД досежно размера на обезвредата за неимуществени вреди, както и дали е правилно частичното отхвърляне на иска за обезвредата на неимуществените вреди.

Решението на градския съд е валидно и допустимо, а по останалите въпроси съдът е обвързан от оплакванията в жалбите и следва да се произнесе само по тях /чл. 269 ГПК/.

Съгласно т.13 от ТР №3 от 22.4.2004 г. на ОСГК на ВКС по т.д. №3/2004 г., ако лицето е оправдано или образуваното наказателно производство е прекратено, държавата отговаря по чл.2, т.2 ЗОДОВ (в редакцията към момента на постановяване на ТР, а сега чл. 2, ал. 1, т. 3). Точка 4 от същото ТР указва, че отговорността на държавата за вреди от незаконни действия на правозащитните органи възниква от момента на влизане в сила на оправдателната присъда за извършено престъпление – чл.2, т.2, изр. 1 от ЗОДОВ (в редакцията към момента на постановяване на ТР). От този момент държавните органи изпадат в забава, дължат лихва върху размера на присъденото обезщетение и започва да тече погасителната давност за реализиране отговорността на държавата.

Следва да се прецени дали присъденото от СГС обезщетение за неимуществени вреди отговаря на критерия за справедливост, тъй като оплаквания в тази насока са релевирани и в двете въззивни жалби.

Понятието „справедливост“, по смисъла на чл. 52 ЗЗД не е абстрактно, а е свързано с преценката на редица конкретни, обективно съществуващи при всеки отделен случай обстоятелства, които следва да се вземат предвид от съда при определяне размера на обезщетението за неимуществени вреди. Такива обстоятелства са вида, характера, интензитета и продължителността на увреждането на ищеца. При делата по ЗОДОВ е прието в съдебната практика да се вземат предвид и допълнителните критерии, като

тежестта на инкриминираното деяние за извършването на което лицето е било предадено на съд, а впоследствие – оправдано, взетата спрямо него мярка за неотклонение, продължителността на наказателния процес в съдебната и досъдебната му фаза, поведението на ПРБ по време на делото и дали е протестирала оправдателната присъда пред следващата инстанция, разгласяването на случая по медии /ако има такава/, отражението върху здравословното състояние на ищеца, както и върху неговите емоции, чувства, обичаен начин на живот /преди и след това/ и др.

В случая повдигнатото на В. М. обвинение е за престъпление от общ характер, представляващо особено тежък случай, свързано със заеманата от него длъжност, за което законодателят е предвидил наказание лишаване от свобода от десет до двадесет години, конфискация на цялото или част от имуществото на виновния и лишаване от права по чл. 37, ал. 1, т. 5 и т. 7 от НК. В хода на наказателното производство в периода 02.04.1997 г. – 05.02.2013 г. е била наложена мярка за неотклонение „парична гаранция“ в размер на 250 000 лева, която впоследствие е заменена с „подписка“. Наложена е и мярка за неотклонение „забрана за напускане пределите на страната“ за периода от 26.05.1997 г. до 10.11.2008 г., като в този период е било ограничено правото на М. за свободно придвижване и напускане пределите на страната. От наложените мерки за неотклонение забраната за напускане пределите на страната е най-отежняваща положението на незаконно обвинения, доколкото паричната гаранция и подписката не са повлияли съществено върху живота и бита на същия.

Настоящият съдебен състав намира, че с оглед фактите по делото несъмнено поддържаното обвинение срещу В. М. се е отразило негативно върху неговата личност. Следва да се отчете, че той е привлечен осем пъти като обвиняем, а обвинителен акт срещу него в съда е внасян три пъти, като квалификацията на деянието е изменяна последователно от безтопанственост през престъпление по служба до присвояване. Интензитетът на въздействие върху ищеца следва да се определи като висок, доколкото само в рамките на досъдебното производство (продължило около шест години) той е разпитван единадесет пъти и е участвал в три очни ставки. Важно е да се отчете, че към момента на образуване на наказателното производство М. е бил на 50 години и е заемал длъжността началник „Валутни пазари и ликвидност“ към „ЦКБ“ АД. Впоследствие в резултат от наказателното преследване същият е загубил работа си в „ЦКБ“ АД. Доколкото обвинението е за престъпление във връзка със заеманата от ищеца длъжност - началник на дирекция в банка, то съдът отчита, че незаконното обвинение е причинило силно негативно отражение върху психиката на ищеца, поради накърняването на авторитета му в банковите среди, но и поради пречатстване на възможността да се завърне към професията си, защото към момента на влизане в сила на оправдателната присъда ищецът е на 71 години, т.е. в пенсионна възраст.

От приложените писмени доказателства е видно, че досъдебното производство е продължило 6 г. и 2 м., като съобразно становището на ИВСС от 13.04.2018 г. причина за забавата е седемкратното връщане на делото за допълнително разследване от наблюдаващите прокурори. Видно е, че съдебната фаза е продължила значително, а именно -

14 г., 6 м. и 22 дни. Причината за тази продължителност на съдебната фаза от наказателното производство е многократното отлагане на разглеждане на делото в открито съдебно заседание, поради неявяване на подсъдимите, неявяване на свидетели, като при четири от отложените съдебни заседания причина за непровеждането е отсъствието на един от съдебните заседатели. Действително общата продължителност на двете фази на наказателното производство – досъдебна и съдебна, е извънредно дълга, безспорно в този период Прокуратурата е поддържала незаконно обвинението срещу М., но е установено, че до голяма степен забавянето е било по причини, свързани с неявяването на подсъдимите в открито съдебно заседание. Освен това, на 13.07.2018 г. между В. М. и министъра на правосъдието е сключено споразумение по чл. 60з ЗСВ, въз основа на което на ищеца е изплатена сумата от 10 000 лв., представляваща обезщетение за всички вреди във връзка с нарушение на правото за разглеждане и решаване на образуваното срещу него наказателно производство в разумен срок.

На следващо място, от представената медицинска документация за наличие на заболявания на М. в периода на наказателното производство не може да се обоснове извод за наличие на причинна връзка между обвинението срещу него и претърпените страдания. По делото липсват данни за това, че намалената работоспособност на ищеца поради заболяването „коксартроза“ (артроза на тазобедрената става) е получена вследствие на преживения стрес във връзка с воденото срещу същия наказателно производство. Не се установява наличието на причинна връзка също и между заболяването, получено от съпругата на М. и наказателното дело, но може да се приеме, че последният не е бил пълноценна опора на семейството си в този труден момент, доколкото е бил ангажиран с процесуалното си поведение във връзка с воденото срещу него дело.

Притесненията от случващото се са били значителни и предвид широкото медийно отразяване на незаконното обвинение. Видно от представените по делото разпечатки от електронни новинарски страници процесното производство е определяно като „знаково дело на прехода“, свързано с „източването на „ЦКБ“ и „изчезването на внесените от М. Ч. 6 милиона долара“. При това положение се установява, че разгласяването на незаконното обвинение е довело до накърняване на името на ищеца в обществото. Доколкото медийното отразяването е по повод повдигнатото и поддържано от ответника необосновано обвинение, което е станало публично достояние след внасянето на обвинителния акт в съда, тъй като и съдебното производство е публично, то прокуратурата следва да носи отговорност за причинените от разгласяването му вреди на ищеца.

От свидетелските показания става ясно, че вследствие на наказателното дело М. е загубил работата си през 1997 г., което му се е отразило психически. Поради неоснователното обвинение срещу него ищецът не можел да си намери работа в банковите среди, а свидетелят Д. е съдействал безуспешно за намирането на подходяща работа. Установява се, че продължителността на наказателното производство е дала отражение върху живота на М., като авторитетът му сред длъжностни лица на високи позиции е бил загубен и е настъпило отдръпване на хората в професионален план. Свидетелят, обаче, не установява конкретно

какви болки и страдания е преживял М., както и какъв е бил интензитетът на същите.

В обобщение, във връзка с неоснователното обвинение в извършване на престъпление, свързано със службата, ищецът М. е търпял неимуществени вреди. Касае се за психически страдания, стрес и притеснения във връзка с неоснователно повдигнатото обвинение и страха от осъждане. Безспорно е, че по време на цялото наказателно производство неоснователно обвиненото лице изпитвало неудобства, чувствало се унижено, а също така е притеснено и несигурно; накърнени са били моралните и нравствените ценности у личността, както и социалните му отношения и общуване. Това са вреди, които всеки индивид при подобни обстоятелства неминуемо търпи. Всички тези вреди са пряка и непосредствена последица от незаконното обвиняване на ищеца в извършване на престъпления и са в причинна връзка с него. Не се установява претърпените болки и страдания да са били с по-висок интензитет от обичайното. В допълнение, по делото липсват доказателства за вида, количеството и продължителността на претърпените неимуществени вреди от ищеца вследствие на неоснователно повдигнатото обвинение срещу него.

С оглед изложеното, въззивната инстанция намира, че въззивната жалба на В. М. е неоснователна, а тази на ПРБ е частично основателна. При прилагане на критерия за справедливост, съдът намира, че на ищеца се следва сумата от 30 000 лева обезщетение за претърпените неимуществени вреди. Следва да се отчете и икономическата конюнктура и данните за икономическото състояние в страната за процесния период от 02.04.1997 г. до 08.01.2018 г. и неособено високото социално и икономическо равнище в България, тъй като обезвредата за неимуществени вреди има само заместващ характер и не следва да има обогатяващ ефект. Ето защо, обжалваното решение следва да се отмени в частта, в която исковата претенция за неимуществени вреди е уважена за сумата от 20 000 лв.

/представляваща разликата между 30 000 лв. и 50 000 лв./ и вместо това да се постанови друго, с което претенцията да се отхвърли като неоснователна за тази сума. В останалата обжалвана част, решението на СГС е правилно и следва да се потвърди.

Относно разноските:

На основание чл. 10, ал. 3 от ЗОДОВ на ищеца се следват разноски съобразно отхвърлената част от обжалваемия материален интерес по жалбата на ПРБ. Доколкото по делото не са ангажирани доказателства за реализирани съдебни разноски пред въззивната инстанция, то не следва и да бъдат присъждани такива. Държавната такса от пет лева следва да остане в тежест на В. М. заради неоснователността на въззивната му жалба.

Съобразно изхода на спора следва да бъдат ревизирани и разноските в първоинстанционното производство, като на основание чл. 10, ал. 3 от ЗОДОВ на ищеца се следват разноски в размер на 600 лева за адвокатско възнаграждение пред първата инстанция и 10 лева за държавна такса.

Воден от горното, Софийски апелативен съд

РЕШИ.

